

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-1-170-176>

 <https://orcid.org/0000-0001-9359-7261>

ГАЛАМАНЖУК Леся

докторка педагогічних наук, професорка катедри теорії та методик дошкільної освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
e-mail: astralesg@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-4236-107X>

БАТАМАНЮК Галина

кандидатка педагогічних наук, доцентка катедри теорії та методик дошкільної освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
e-mail: galinavatamanuk@gmail.com

УДК 373.2.091.33:373.2.016-047.22(045)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

На підставі теоретичного дослідження показано, що впровадження інтерактивних технологій відповідає як віковим можливостям старших дошкільників, так і меті формування у них комунікативної компетентності на заняттях з ознайомлення із суспільним довкіллям. Виявлено, що формування комунікативної компетентності старших дошкільників спирається на створення інтерактивного середовища, яке дозволяє забезпечити безбар'єрне спілкування і взаємодію дітей під час опрацювання ними навчальних завдань з ознайомлення із суспільним довкіллям.

Шляхом аналізу педагогічного досвіду засвідчено, що адекватними й дієвими інтерактивними методами формування комунікативної компетентності на заняттях з ознайомлення дітей із суспільним довкіллям є сюжетно-рольові, рухливі, музичні та інші види ігор, групова робота, робота у парах, колективна робота.

З метою подолання пасивності окремих дітей планування до заняття за інтерактивними технологіями передбачає підготовку навчального матеріалу про суспільне довкілля у формі, за якої зміст кожного завдання поділяється на окремі взаємопов'язані ділянки, що виконуються учасниками взаємодії індивідуально й водночас є узгодженими та скоординованими між собою.

Застосування інтерактивних технологій дозволяє знайомити старших дошкільників із основними складовими суспільного довкілля («Я у суспільстві, моя родина і люди навколо мене, мое житло і Батьківщина, правила дюдського співжиття»). При цьому, засвоюючи навчальний матеріал у спілкуванні та взаємодії з ровесниками, старший дошкільник вдосконалює і свою комунікативну компетентність.

Ключові слова: інтерактивні технології; комунікативна компетентність; старший дошкільник; формування; суспільне довкілля.

Постановка проблеми. Спілкування у різноманітних своїх проявах пронизує все життя дитини, стаючи з віком більш насиченим, інтенсивним, багатограним та змістовним. Воно є необхідною умовою особистісного розвитку дитини, реалізовує її потребу в прилученні до світу дорослих, у творчому самопочутті й самовираженні. Сьогодні робить серйозні виклики щодо забезпечення ефективного спілкування дитини з тими, хто її оточує. Це й вимушений карантин, і складні життєві обставини в умовах воєнного стану, і занурення дорослих у віртуальний світ, що зменшує тривалість їхнього «живого» спілкування з дитиною. Забезпечення змістовно насиченого та відповідного вікові дитини спілкування стало важливою проблемою у сучасній педагогічній науці.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей застосування інтерактивних технологій у роботі з формування комунікативної компетентності старших дошкільників на заняттях з ознайомлення із суспільним довкіллям.

Виклад основного матеріалу дослідження. Задля досягнення поставленої дослідницької мети використано методи: теоретичні (контент-аналіз, систематизація та узагальнення результатів психолого-педагогічних і методичних досліджень за опублікованими працями відповідної тематики) та емпіричні (педагогічне спостереження, опис, аналіз і резюмування досвіду впровадження інноваційних педагогічних технологій).

На важливості формування комунікативної компетентності старших дошкільників як необхідного чинника їхньої подальшої соціалізації переконливо наголошується у

працях Г. Беленької, А.Богуш, Н. Гавриш, Д.Дичківської, О. Кононко, Т. Піроженко, Т.Пономаренко та ін. Відповідно до нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти, комунікативна компетентність тлумачиться як здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії, здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію (Базовий компонент, 2021). Комунікативна компетентність передбачає певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування, а саме: здатність змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, є результатом досвіду спілкування між людьми (Черезова, 2014, с. 104).

Вихідним моментом у роботі з формування комунікативної компетентності дитини є створення позитивної мотивації спілкування з різними людьми, організація ситуацій, що викликають потребу у спілкуванні, а також спрямованість формувальної роботи на становлення цілісного світобачення у старших дошкільників в єдності природи й суспільства, що слугує основою гармонійності особистості, її ціннісного ставлення до інших людей, яке є необхідною складовою комунікативної компетентності (Кононко, 2020).

Питання формування комунікативної компетентності старших дошкільників тісно пов'язані з морально-духовним розвитком, вихованням етичних якостей, культури почуттів, доброзичливих колективних взаємостосунків (Бех, 2000).

З метою формування комунікативної компетентності старших дошкільників широко використовують різноманітні ігри (ігри-змагання, ігри-драматизації, рухливі ігри, творчі ігри, ігри-інсценування, сюжетно-рольові ігри), бесіди, інсценування, вільне й тематичне малювання, читання та обговорення художніх творів, імпровізацію, оповідання дітей, мініконкурси тощо (Єфименко, 2022) проектний метод (Пономаренко, Науменко, 2023), роботу в парах (Полєвікова, Шурда, 2019) та ін.

У процесі ознайомлення старших дошкільників із суспільним довкіллям складаються сприятливі умови для формування у них комунікативної компетентності (Максимова, 2022, с. 6–9). Комунікативну компетентність дослідниця розглядає як складову соціальної компетентності дітей та наголошує на тому, що у процесі ознайом-

лення дітей з соціальним довкіллям у них мають бути сформовані комунікативні вміння, які стануть основою для набуття ключових компетентностей. До комунікативних умінь відносимо здатність співпрацювати з оточенням, бачити свою роль і своє місце у виконанні спільних завдань; шукати і знаходити компроміс; дотримуватися правил поведінки; брати до уваги вікові особливості учасників спілкування; поважати права і свободи людей.

Суттєве значення в осмисленні особливостей інтерактивних технологій мають теоретичні положення про природу, механізми й чинники соціальної взаємодії і спілкування; результати досліджень психологічних основ педагогічного спілкування і взаємодії (Безсонова, Дудинська, 2019; Дем'янчук, Адамович, 2020; Староста, 2019). Інтерактивні технології, на думку вчених, дозволяють формувати в дитини такі її якості, як партнерство, вміння спілкуватися з іншими, критично мислити, приймати продумані рішення.

Ідея про інтерактивність як необхідну умову освітнього процесу знайшла поширення серед педагогічної спільноти Сполучених Штатів Америки. У численних працях вчених і практиків обґрунтовується доречність активізації соціальних механізмів передачі досвіду від покоління до покоління у ході безпосередньої взаємодії між учасниками спільнот, що навчаються (Driscoll, 2000; Skon, Johnson & Johnson, 1991). Дитина здобуває досвід, оволодіває знаннями, вміннями, навичками через включення у складну мережу соціальних ситуацій, що забезпечує їй найкращу адаптацію до життєвих умов.

Питання використання інтерактивних технологій на різних вікових етапах висвітлюються у низці психолого-педагогічних праць (Герман, Сердюк, 2022; Дем'янчук, Адамович, 2020; Сисоєва, 2010; Староста, 2019). Вченими визначено сутність інтерактивних технологій, як таких, що побудовані на взаємодії-співпраці здобувачів освіти у процесі досягнення ними поставлених освітніх цілей. О. Кононко зазначає, що застосування інтерактивного навчання дітей дошкільного віку дозволяє створити комфортні й невимушені умови для спілкування і взаємодії, за яких кожна дитина відчуває свій успіх і досягне високої продуктивності у будь-якій діяльності. Діти на занятті спільно опрацьовують навчальний матеріал, обмінюються ідеями, обговорюють різні ситуації, що дає їм можливість оволодівати комунікативною компетентністю (Кононко, 2003, с. 30).

На етапі дошкільного дитинства інтерактивні технології використовуються переважно у формах групової роботи (Безсонова, 2019), роботи у парах (Полевикова, Шурда, 2019). Окремі інтерактивні методи та прийоми використовуються у процесі ознайомлення дітей із соціальним довкіллям (Максимова, 2022). Серед них – колективні дидактичні ігри («Якій професії що належить», «Підбери прапор до країни», «Вдягни ляльку-дівчинку і ляльку-хлопчика в український національний костюм», «Добрі та погані вчинки», «Так чи ні?», «Добери емоцію до ситуації», «Якій професії що належить»), сюжетно-рольові, будівельні, рольові, рухливі ігри, театралізовані вправи та інсценування (драматизації), складання цілісного поля чи карти, класифікація, обговорення в групі тощо.

Однак, як свідчить аналіз останніх досліджень, можливості інтерактивних технологій у дошкільному вихованні не знайшли наразі достатнього теоретичного обґрунтування, а відтак і не мають такого поширення, на яке вони заслуговують зважаючи на їх виховний потенціал. Це і спонукало нас до проведення даного дослідження.

Формування комунікативної компетентності старших дошкільників передбачає створення інтерактивного середовища у дитячій групі, де у систему спілкування і взаємодії залучаються всі діти під керівництвом та за участі вихователя. Інтерактивні технології дозволяють включати навчальний матеріал з ознайомлення із суспільним довкіллям в якості предмету спілкування і взаємодії дітей. Комунікативна компетентність старших дошкільників формується внаслідок набуття дітьми досвіду спілкування під час виконання ними завдань навчально-пізнавального змісту, що забезпечує оволодіння уявленнями про суспільне довкілля.

Діти старшого дошкільного віку залюбки включаються у співпрацю з іншими, що дозволяє їм задовольняти провідні потреби віку, зокрема у партнерстві та взаєморозумінні з навколишніми, у пізнанні соціальних явищ «дорослого світу», у спільних іграх та забавах з ровесниками. Увага старших дошкільників зосереджується на світі взаємин дорослих людей, що віддзеркалюється у сюжетно-рольових іграх, які мають колективний характер. Діти утворюють більш-менш стабільні об'єднання, в яких налагоджуються взаємини з однолітками та діють певні правила поведінки, з'являються постійні друзі, діти виявляють інтерес до думок та переживань один одного, прагнуть співпрацювати, долати суперечки між собою шляхом домовленостей і компромісів. Старший дошкільний вік –

період появи соціального «Я», закладання моральних орієнтирів людського співжиття (Кононко, 2020).

Основним недоліком використання інтерактивних технологій у роботі з дошкільниками є пасивність окремих дітей та труднощі в її подоланні вихователем. Це трапляється, якщо ті учасники взаємодії, які краще підготовлені до виконання завдання, працюють самотужки, не спільно з іншими, а лише у їхній присутності. Решта дітей спостерігають, або взагалі відволікаються на сторонні справи. Взаємодія-співпраця дітей за таких умов є послабленою а то й взагалі відсутня, відтак і можливості інтерактивних технологій реалізуються лише частково. Спираючись на викладені міркування, вважаємо, що забезпечення рівноправного розподілу участі всіх дітей є основою для виникнення між ними взаємодії-співпраці, як провідного завдання вихователя при використанні інтерактивних технологій у роботі з дошкільниками.

Вирішення останнього завдання значною мірою залежить від особливостей подачі навчального матеріалу, який вимагає адаптації з метою його використання під час занять, що проводяться за інтерактивними технологіями. Зміст завдання інтерактивного характеру передбачає поділ його на окремі взаємопов'язані ділянки, що виконуються учасниками взаємодії індивідуально й водночас є узгодженими та скоординованими між собою. Взаємозв'язок ділянок роботи вимагає від виконавців обговорення, взаємодопомоги, взаємоперевірки, взаємоконтролю, взаємооцінки, взаєморозуміння. Використанням інтерактивних технологій (спілкування та взаємодія між дітьми) є необхідною умовою успішного оволодіння знаннями про довкілля, виконання освітніх завдань, отримання кожною дитиною досягнень.

В умовах навчальних занять з використанням інтерактивних технологій зміщуються акценти в діяльності вихователя. Він виступає одночасно в ролі організатора і учасника взаємодії між дітьми та дітьми і дорослим. При цьому головним змістом діяльності вихователя є планування і моделювання процесу виконання навчальних завдань у активній взаємодії дітей – при підтримці, взаємодопомозі, взаємоузгодженні своїх дій як між собою, так і з вихователем. Недостатньо продумане планування інтерактивних завдань призводить до гальмування взаємодії між дітьми, оскільки вихователь змушений відповідати на питання, давати повторні та роз'яснювальні інструкції, втручатись у суперечки між дітьми. Той результат, якого

дитяча група повинна досягати самостійно, фактично виступатиме як наслідок втручання педагога. Відтак провідне завдання педагога в умовах використання інтерактивних технологій – забезпечити активний обмін уявленнями, судженнями, оцінками.

У формуванні комунікативної компетентності дітей на заняттях з ознайомлення із суспільним довкіллям надзвичайне значення мають сюжетно-рольові ігри, що за своєю сутністю є інтерактивними, оскільки вимагають розподілу та узгодження ігрових ролей між дітьми. Сюжетно-рольова гра, яка покликана моделювати міжособистісні відносини між дорослими як носіями певних соціальних ролей, дозволяє дитині зрозуміти призначення, функції та правила взаємодії у різноманітних суспільних інститутах – сім'ї, освітніх і медичних закладах, установах сфери обслуговування (пошта, пральня, парюкарня тощо). Ознайомлення із правилами поведінки у різних суспільних інститутах сприяє засвоєнню дітьми арсеналу способів спілкування залежно від комунікативної ситуації (мама розмовляє з сином лагідно, ніжно, може іноді посварити; лікар спілкується з пацієнтом строго, без надмірних емоцій і т. ін.).

Виконання ігрових ролей контролюється дітьми, вони роблять зауваження, якщо виконавець ролі відступає від прийнятих зразків поведінки (продавець не може їсти цукерки, якими торгує; листоноша не відкриває листи, які приносить). Виступаючи у різних рольових позиціях, дитина сприймає ситуацію з різних поглядів: якщо водій автобуса раптом захоче змінити маршрут – «пасажир» будуть протестувати. Це сприяє розвитку в дитини розуміння інших людей на основі засвоєння механізму децентрації. Водночас глибшим стає й розуміння своїх зобов'язань стосовно інших людей. Раніше дівчинка вередувала, була впертою, мамі з нею було важко. Виконуючи роль мами у грі, вона зрозуміла, як важливо, щоб донька була слухняною. Отже, сюжетно-рольова гра формує в дитини навички соціальної перцепції та взаємодії, навчає дитину цінувати позитивні взаємини між людьми, розкриває взаємозалежність між ними. Завдяки сюжетно-рольовим іграм діти засвоюють значний обсяг моделей поведінки, що притаманні різноманітним соціальним ролям дорослих людей, готуючись таким чином до реальної їх виконання у майбутньому.

Керівництво сюжетно-рольовою грою з боку вихователя має враховувати її самодіяльний характер, те, що гра виникає за власним почином та задумом дітей. Дорослий не може бути (так як у інших формах

роботи) прямим організатором чи режисером гри. Він повинен в особливо делікатній формі навчати дітей самостійно розробляти «сценарій» гри, стимулювати ігрові задуми дітей, вміти «підключатись» до їхньої ініціативи, виступати в їхніх іграх на правах однієї з ролей, іноді бути виконавцем, а не лише ініціатором.

Старші дошкільники люблять розігрувати тривалі (на кілька днів) й змістовно наскічені сюжети, що несуть серійний характер. Наприклад, дітям пропонуємо гру із загальною назвою «Подарунок на День народження», що об'єднує окремі епізоди від першої розмови по телефону, коли діти домовляються придбати подарунок для товариша, потім зустрічаються, щоб обговорити можливі подарунки, обирають подарунок у магазині та нарешті дарують його товаришеві. Залучити дітей у цю гру допомагає розповідь вихователя: «Це було восени. В одному будиночку жили Назарко, Дмитрик, Мишко, Денис і Маринка. Вони були друзями. Завтра у Маринки будуть уродини. Вона запросила всіх друзів до себе на гостини. – Що ж мені подарувати Маринці?, – вголос сам до себе промовив Назарко. Хлопчик вирішив зателефонувати Дмитрику, щоб довідатися, чи той придбав подарунок, а якщо ні, то піти разом у крамницю і купити для Маринки подарунок. Назарко набрав номер телефону і почав розмову». Вихователь пропонує дітям обрати свої ролі й зателефонувати один одному.

Дієвим інтерактивним методом в ознайомленні дітей із суспільним довкіллям слугують рухливі, музичні та інші види ігор. Наприклад, музична рухлива гра «Зроби по-іншому». На першому етапі діти онаймлюються з музикою, відпрацьовують під неї рухи, вчать їх узгоджувати не лише з музикою, а й один із одним. На наступному етапі діти визначають кращих виконавців, рухи яких є найбільш характерними для заданої музики. На другому етапі діти танцюють під музику у парах – так, щоб рухи дітей у парі розрізнялись. Наприклад, Оля танцює танок жабенят по-своєму, а її суперник Олексій, має виконати його під цю ж музику, але не повторюючи попередніх рухів, тобто, по-іншому. За другим разом, спочатку Олексій танцює свій танок гусенят, а Оля намагається виконати його по-іншому. Отже, дітей розподілили на виконавців та глядачів і в супроводі знайомої їм музики пропонувалося спочатку підгрупою, а потім поодиночі, виконати танок жабенят, каченят, гусенят, кошенят. Діти-глядачі оцінювали результати творчості однолітків, обґрунтовували свої оцінки й обмінювалися ролями. В результаті обговорення визначалися найкращі виконавці з

кожної підгрупи (по одній дитині), для яких і проводився заключний етап гри. Наведемо приклади дитячих висловлювань.

Дмитро П. Мені сподобалося, як танцювала Настя К. Вона така гнучка, її спина вигиналась як у моєї киці Анфіски. Вона так м'яко ступала «лапками», а ще вона весь час посміхалася, виляла «хвостиком», наче справжнім.

Сашко С. Мені не сподобалось, як танцював танок жабенят Мишко Р. Він стрибає, як ведмідь. Для мене кращою жабкою була Маша Г. Вона так класно квакала і стрибала!

Під час гри «Зроби по-іншому» у дітей формується спостережливість, вміння сприймати, розуміти, використовувати невербальні засоби спілкування, урізноманітнювати їх арсенал. Обговорення у групі поведінки дітей, яку вони демонструють під час гри, дозволяє розвивати аналітично-оцінювальні вміння, здатність висловлюватись про поведінку один одного, дотримуючись тактовності й делікатності, щоб не образити одноліток.

Групова робота – ще один дієвий інтерактивний метод формування комунікативної компетентності старших дошкільників на заняттях з ознайомлення із суспільним довкіллям. Групова робота активізує участь дітей в обговоренні поставлених завдань, стимулює їхню мислительну діяльність стосовно розуміння різних сфер суспільного життя. Наприклад, опрацьовуючи особливості різних суспільних сфер, діти виконують завдання «Де чие?» у підгрупах з чотирьох учасників. Для підгрупи пропонуємо набір зображень, серед яких кожна дитина повинна обрати лише ті, що відповідають певній темі, зокрема, «Пошта» (листоноша, листівка, бандероль, поштова скринька, поштова марка), «Школа» (вчителька, учні, портфель, парта, клас), «Лікарня» (лікар, таблетки, термометр, стетоскоп), «Магазин» (продавець, вітрина, упаковка товару, касовий апарат, прилавок). Перед початком виконання розподіляємо теми між дітьми так, щоб кожен учасник був відповідальним за одну з них. Під час виконання завдання діти звертаються один до одного із зауваженнями («Машо, парта це до мене, вона має бути у «Школі»); порівнюють свої результати («А я вже все до «Лікарні» зібрав»); простежують, як працюють їхні однолітки («Микола не взяв касовий апарат у свій «Магазин»). Виникають проблемні ситуації. Наприклад, один з учасників зауважує, що «Пігулки можна придбати і в магазині», однак інші із цим не погоджуються: «Ні, це звичайний магазин, а не аптека». У процесі взаємодії та спілкування діти розширюють коло своїх знань, у своїх

розмовах виходять далеко за межі запропонованих тем.

В іншому завданні підгрупа може працювати над облаштуванням квартири, в якій потрібно розмістити всі речі на свої місця: у передпокій, кухню, ванну, зал, дитячу тощо. Вихователь створює ігрову ситуацію: «Петрик з родиною переїздить до нової квартири. Всі речі зібрані. Давайте допоможемо Петрику правильно їх розкласти». Подібні ігри-класифікації можна організувати стосовно розподілу зображень за категоріями різних професій, свят, сезонних робіт та одягу тощо.

В окремих випадках доцільною є робота у парах, наприклад, де один з учасників одягає ляльку-хлопчика, а інший – ляльку-дівчинку, закріплюючи таким чином назву одягу, або ж національного одягу, якщо це ляльки-українці; або розподіляють зображення на корисне та шкідливе для здоров'я.

Ще одним методом може бути колективна робота по підгрупах, які працюють над завданнями, об'єднаними певною темою. Наприклад, під час роботи над темою «Люди у різні пори року» таких підгруп має бути чотири. Кількість учасників у кожній із них може варіюватись від 3 до 5. На окремому столику розміщують зображення людей у різні пори року (влітку збирають врожай, відпочивають на річці, одягнуті в легкому одязі відкритого крою тощо). Діти кожної із підгруп обирають зображення відповідно до заданої пори року і прикріплюють їх на магнітній дошці чи іншому набірному полотні. Потім вихователь організовує обговорення вибраних із згрупованих дітьми зображень, з'ясовує неоднозначні рішення дітей, залучаючи їх до пошуку аргументів на підтвердження своїх дій (Чи все правильно, де є помилки, чому хлопчик у шапці опинився на плакаті «Весна»? тощо). Розвивається здатність дітей брати участь у діалогових, висловлюватись перед групою, пояснювати, аргументувати, обґрунтовувати свої дії. Таким чином, освітні ситуації ознайомлення з довкіллям та їх вирішення з використанням інтерактивних технологій, стають ефективним засобом формування комунікативної компетентності, оскільки забезпечують включення дітей у спілкування і взаємодію як між собою, так і з дорослим.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Впровадження інтерактивних технологій у практику дошкільної освіти відповідає як віковим можливостям старших дошкільників, так і меті формування у них комунікативної компетентності на заняттях з ознайомлення із суспільним довкіллям. Старший дошкільник спроможний

і мотивований до засвоєння знань про суспільне довкілля через інтерактивні методи навчання оскільки має нагоду реалізувати свої прагнення до партнерства і взаєморозуміння, бажання бути у колі ровесників, пізнати їхні думки та переживання.

Формування комунікативної компетентності старших дошкільників спирається на створення інтерактивного середовища у дитячій групі, що забезпечує безбар'єрне спілкування і взаємодію дітей під час опрацювання ними навчальних завдань з ознайомлення із суспільним довкіллям. Дієвими інтерактивними методами формування комунікативної компетентності старших дошкільників на заняттях з ознайомлення дітей із суспільним довкіллям є сюжетно-рольові, рухливі, театралізовані ігри, групова робота, робота у парах, колективна робота.

З метою подолання пасивності окремих дітей на заняттях з ознайомлення із суспільним довкіллям, що проводяться за інтерактивними технологіями, вихователь так планує і моделює освітній процес, щоб активна взаємодія дітей була умовою виконання навчальних завдань.

Перспективою подальших досліджень є розроблення системи занять з ознайомлення із суспільним довкіллям, що передбачають використання інтерактивних технологій.

Список бібліографічних посилань

- Базовий компонент, 2021 – Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу (2021). *Практика управління дошкільним закладом*. URL: <https://ezavdnz.mcfra.gov.uk/book?bid=37876>
- Безсонова, Л. (2019). Форми групової взаємодії дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2: 21–29.
- Бех, 2000 – Бех, І.Д. (2000). Спілкування як загальна психологічна основа виховання особистості. *Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: зб. наук. праць* [Київ: Педагогічна думка], Кн.1: 10–17.
- Герман, Сердюк, 2022 – Герман, В., Сердюк, К. (2022). Інтерактивні технології як сучасний підхід до організації навчання української мови в школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9–10(123–124): 26–37.
- Дем'янчук, Адамович, 2020 – Дем'янчук, О.О., Адамович, І.В. (2020). Теоретичні засади використання інтерактивних технологій в навчальному процесі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 1: 160–163.
- Єфименко, 2022 – Єфименко, Л. (2022). Формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*, 99: 19–24.
- Кононко, 2019 – Кононко, О.Л. (2019). Активність як провідна характеристика особистісного становлення дошкільника. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць* [Київ–Житомир: Волинь], Кн. 1: С. 29–41.

Кононко, 2020 – Кононко, О.Л. (2020). Теоретичні аспекти соціально-морального розвитку і виховання дитини дошкільного віку. *Соціально-моральний розвиток і виховання дитини дошкільного віку: колективна монографія*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя 2020. С. 7–57.

Максимова, 2022 – Максимова, О.О. (2022). *Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям: навчальний посібник*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 175 с.

Полєвікова, Шурда, 2019 – Полєвікова, О.Б., Шурда, Ж.І. (2019). Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти. *Perspectives of science and education: The 9th International youth conference (May 10, 2019)*. New York, USA: SLOVO\WORD. 96–106.

Пономаренко, Науменко, 2023 – Пономаренко, Т., Науменко, М. (2023). Формування комунікативної компетентності в дітей шостого року життя у проєктній діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: Збірник наукових праць*, 39(1): 59–66.

Сисоєва, 2010 – Сисоєва, С.О. (2010). Інтерактивні технології навчання дорослих: сутність, критерії, життєвий цикл. *Педагогічний процес: теорія і практика: збірник наукових праць*, 3(1):158–164.

Староста, 2019 – Староста, В. (2019). Технології інтерактивного навчання: сутність, класифікація. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 1: 232–237.

Черезова, 2014 – Черезова, І.О. (2014). Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*, 1(1): 103–107.

Driscoll, 2000 – Driscoll, M.P. (2000). *Psychology of Learning for Instruction*. Needham Heights, Massachusetts: Allyn & Bacon, A Pearson Education Company.

Skon, Johnson & Johnson, 1991 – Skon, L., Johnson, D., Johnson, R.T. (1991). Cooperative Peer Interaction Versus Individual Competition and Individualistic Efforts: Effects on the Acquisition of Cognitive Reasoning Strategies. *Journal of Educational Psychology*, 73: 83–92.

References

- Basic component of preschool education. New edition and tips for organizing the educational process (2021). *Preschool management practice*. URL: <https://ezavdnz.mcfra.gov.uk/book?bid=37876>
- Bezsonova, O., & Dudynska, L. (2019). Forms of group interaction of preschoolers. *Methodist preschool teacher*, 2: 21–29.
- Beh, I.D. (2000). Communication as a general psychological basis of personality education. *Moral and spiritual development of the individual in modern conditions: coll. of science works*. [Kyiv: Pedagogical thought]. P. 10–17.
- Herman, V., Serdyuk, K. (2022). Interactive technologies as a modern approach to the organization of Ukrainian language learning at school. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 9–10(123–124): 26–37.
- Demyanchuk, O.O., Adamovych, I.V. (2020). Theoretical principles of using interactive technologies in the educational process. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social work"*, 1(46): 160–163.
- Yefimenko, L. (2022). Formation of speech competence of preschool children in the educational process of a modern preschool education institution. *Pedagogical sciences: Collection of scientific papers*, 99: 19–24.
- Kononko, O.L. (2019). Activity as a leading characteristic of a preschooler's personal development. *Theoretical and methodological problems of raising children and school youth: collection of scientific works* [Kyiv–Zhytomyr: Volyn], 1: 29–41.

- Kononko, O.L. (2020). Theoretical aspects of social and moral development and upbringing of preschool children. In: *Socio-moral development and upbringing of a preschool child: a collective monograph*. Nizhyn: NSU named after M. Gogol 2020. Pp. 7–57.
- Maksimova, O.O. (2022). Acquaintance of children with the social environment: a study guide. Zhytomyr: Publishing House of Zhytomyr State University named after I. Franko. 175 p.
- Polevikova, O.B., Shurda, Z.I. (2019). Work in pairs of variable composition as an innovative technology of preschool education. *Perspectives of science and education: The 9th International youth conference (May 10, 2019)*. New York, USA: SLOVO\WORD. 96–106.
- Ponomarenko, T., Naumenko, M. (2023). Formation of communicative competence in children of the sixth year of life in project activities. *Pedagogical education: theory and practice. Psychology. Pedagogy: collection scientific works*, 39(1): 59–66.
- Sysoeva, S.O. (2010). Interactive technologies of adult learning: essence, criteria, life cycle. *Pedagogical process: theory and practice: collection scientific works*, 3(1): 158–164.
- Starosta, V. (2019). Interactive learning technologies: essence, classification. *Scientific Bulletin of MNU named after V.O. Sukhomlynskyi. Pedagogical sciences*, 1: 232–237.
- Cherezova, I.O. (2014). Communicative competence as an integral quality of personality. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Psychological Sciences*, 1(1): 103–107.
- Driscoll, M.P. (2000). *Psychology of Learning for Instruction*. Needham Heights, Massachusetts: Allyn & Bacon, A Pearson Education Company.
- Skon, L., Johnson, D., Johnson, R.T. (1991). Cooperative Peer Interaction Versus Individual Competition and Individualistic Efforts: Effects on the Acquisition of Cognitive Reasoning Strategies. *Journal of Educational Psychology*, 73: 83–92.

GALAMANZHUK Lesia

Doctor Sciences of Pedagogy, Professor of the Department of Theory and Methodics of Preschool Education, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University

VATAMANIUK Galyna

PhD in Pedagogy, Assistant Professor of the Department of Theory and Methodics of Preschool Education, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University

THE USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN THE SENIOR PRESCHOOLERS' COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN THE PROCESS OF SOCIAL ENVIRONMENT FAMILIARIZATION

Summary. Introduction. Communication in its various manifestations is a very important part of child's life. It is a necessary condition for a child's personal development, it provides his/her needs satisfaction to be included in the world of adults, to receive social experience, to express him/herself. Today there are serious challenges to ensure normal communication of the child with others. These are a forced quarantine, difficult war life circumstances, the adults' immersion in the virtual world, which reduces the duration of their "live" communication with the child. Ensuring content-rich and age-appropriate communication for the child has become an important problem in modern pedagogical science.

The purpose of the article is to analyze the peculiarities of interactive technologies of older preschoolers' communicative competence formation while classes of social environment familiarization.

The following methods were used: theoretical (content analysis, systematization and generalization of the results of psychological-pedagogical and methodical works on the relevant issue) and empirical (pedagogical observation, description, analysis and summarization of the experience of implementing innovative pedagogical technologies).

Results. It was shown that interactive pedagogical technologies are based on the nature, mechanisms, fac-

tors of social interaction and communication, particularly in pedagogical process aimed to prepare preschoolers for social life and activities. Interactive technologies allow shaping a child's personality qualities such as partnership, the ability to communicate with others, think critically, and make well-thought-out decisions. It was examined the pedagogical experience of such interactive methods as story role-playing game, group work, pair work, collective work while classes of social environment familiarization.

Originality. The justification of the expediency of interactive technologies using while classes of social environment familiarization.

Conclusion. The use of interactive technologies makes it possible to familiarize older preschoolers with the main components of the social environment ("I am in society, my family and people around me, my home and the Motherland, the rules of social coexistence"). At the same time, assimilating educational material in communication and interaction with peers, the older preschooler also improves his communicative competence.

Keywords: interactive technologies; communicative competence; older preschooler; formation; social environment.

Одержано редакцією 18.02.2024
Прийнято до публікації 01.03.2024